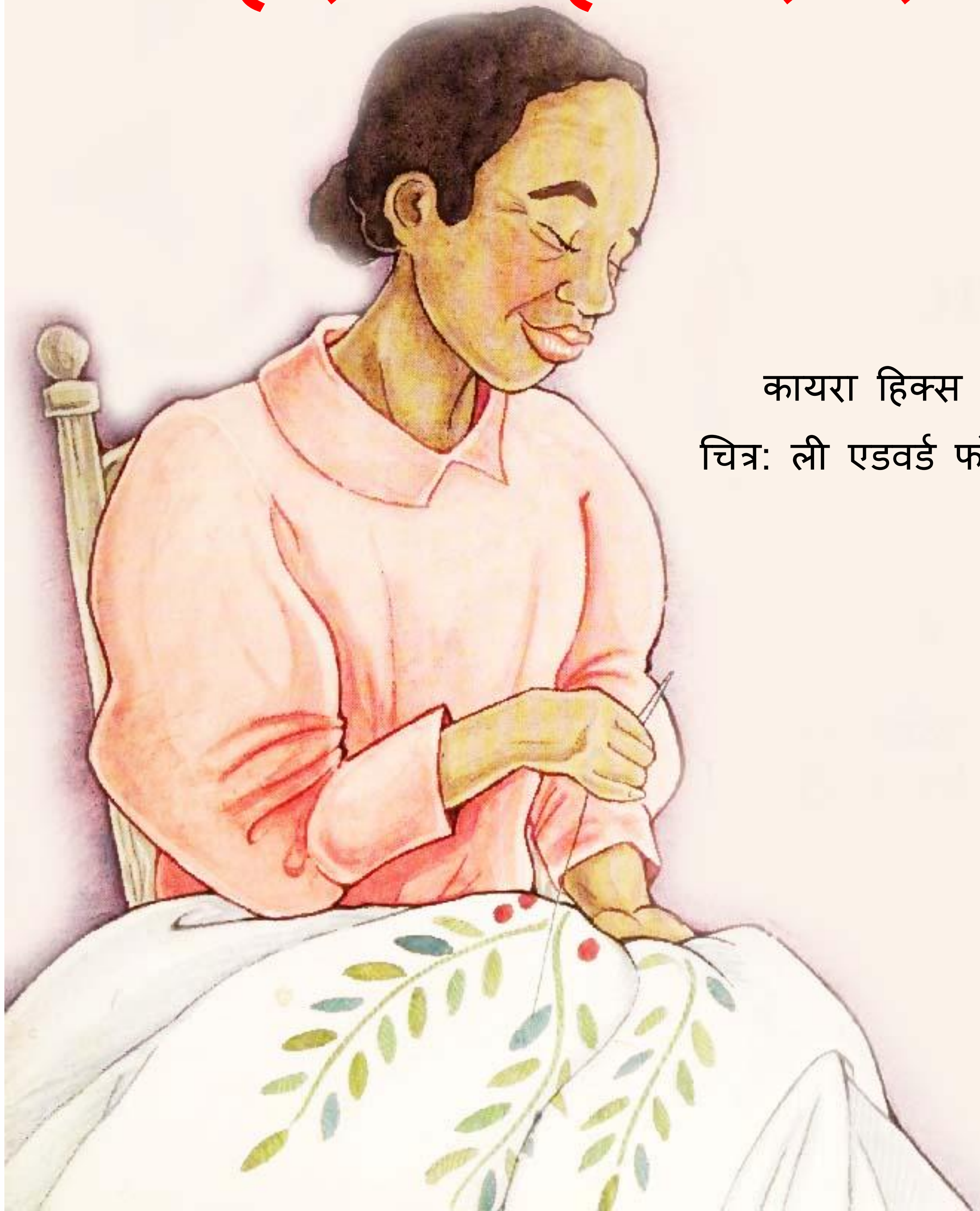
मार्था अनची गोधडी

महाराणी व्हिक्टोरियासाठी

कायरा हिक्स

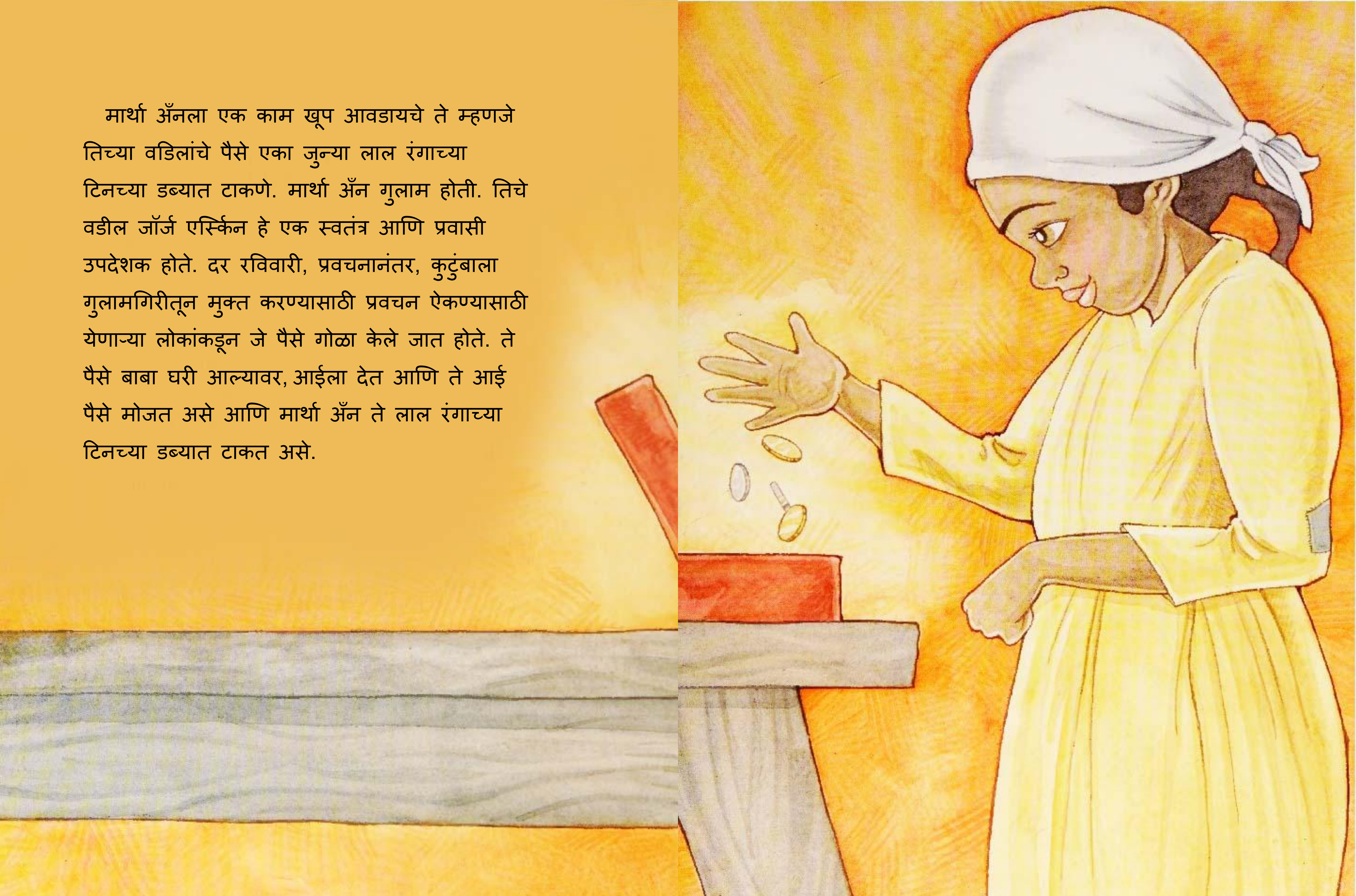
चित्र: ली एडवर्ड फोडी

मार्था ॲनची गोधडी
महाराणी व्हिक्टोरियासाठी

कायरा हिक्स
चित्र: ली एडवर्ड फोडी

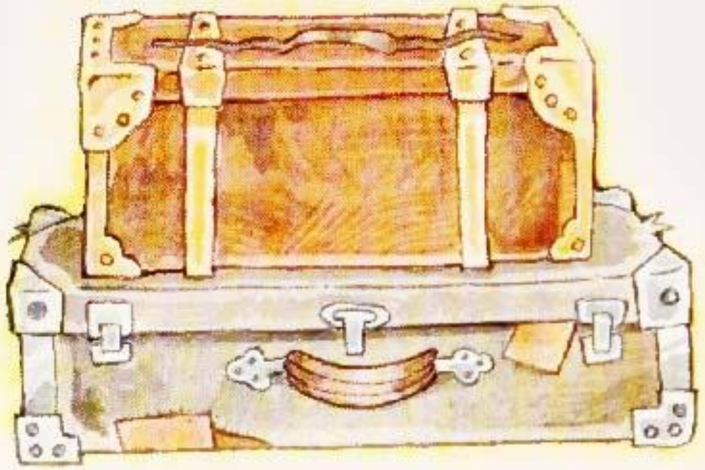
मार्था अँनला एक काम खूप आवडायचे ते म्हणजे तिच्या वडिलांचे पैसे एका जुन्या लाल रंगाच्या टिनच्या डब्यात टाकणे. मार्था अँन गुलाम होती. तिचे वडील जॉर्ज एर्स्किन हे एक स्वतंत्र आणि प्रवासी उपदेशक होते. दर रविवारी, प्रवचनानंतर, कुटुंबाला गुलामगिरीतून मुक्त करण्यासाठी प्रवचन ऐकण्यासाठी येणाऱ्या लोकांकडून जे पैसे गोळा केले जात होते. ते पैसे बाबा घरी आल्यावर, आईला देत आणि ते आई पैसे मोजत असे आणि मार्था अँन ते लाल रंगाच्या टिनच्या डब्यात टाकत असे.

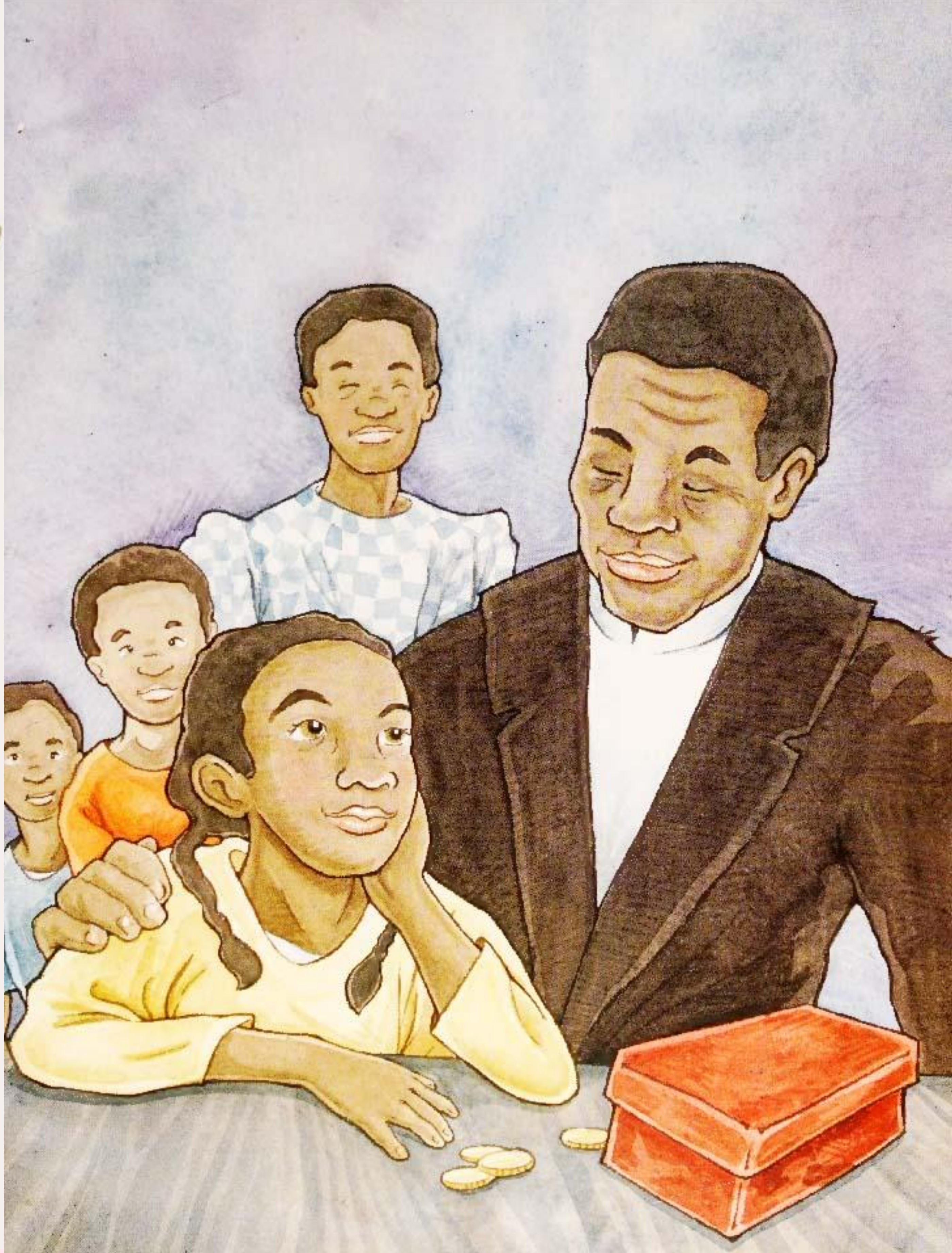
मार्था अँनचा जन्म १८१७ मध्ये पूर्व टेनेसीमधील डोहर्टी प्लांटेशनमध्ये झाला. प्रथेनुसार, गुलाम दिवसातून अनेक तास पगाराशिवाय काम करत असे. गुलाम मुलांना शाळेत जाण्याची परवानगी नव्हती.मार्था अँनचे दोन भाऊ, वॉलेस आणि वेअर, देखील शेतात काम करायचे. तिच्या मोठ्या बहिणी, जेन आणि मेरी, त्यांच्या आईला घरकामात मदत करायच्या. मार्था अँन तिच्या आजीला तिचा धाकटा भाऊ हॉपकिन्स आणि धाकटी बहीण, साराची काळजी घेण्यास मदत करायची.

एका रविवारी तिचे वडील खूप उत्साहाने घरी परतले कारण त्यांनी एका संस्थेबद्दल ऐकले होते जी आफ्रिकेतील लायबेरियामध्ये कृष्णवर्णीय लोकांना नवीन जीवन सुरू करण्यास मदत करते.

लायबेरियातील सर्व मुले शाळेत जातात," वडिलांनी कुटुंबाला सांगितले. "मी शाळेत जाऊन लिहायला आणि वाचायला शिकू शकेन का?" मार्था अॅनने विचारले. "हो, तू शाळेत जाऊ शकशील," पप्पा म्हणाले, "आम्हाला तुझा अभिमान असेल."आता मार्था अॅन जुन्या लाल टिनच्या डब्यात पैसे वाढण्याची अधीरतेने वाट पाहू लागली..

कुटुंबाच्या स्वातंत्र्यासाठी आवश्यक असलेले २,४०० डॉलर्स अखेर वडिलांनी जमा केले, तेव्हा मार्था अँन बारा वर्षांची होती. "आपण लायबेरियाला जात आहोत!" पप्पा ओरडले.मार्था अँन आनंदाने नाचली."मी शाळेत जाईन!"

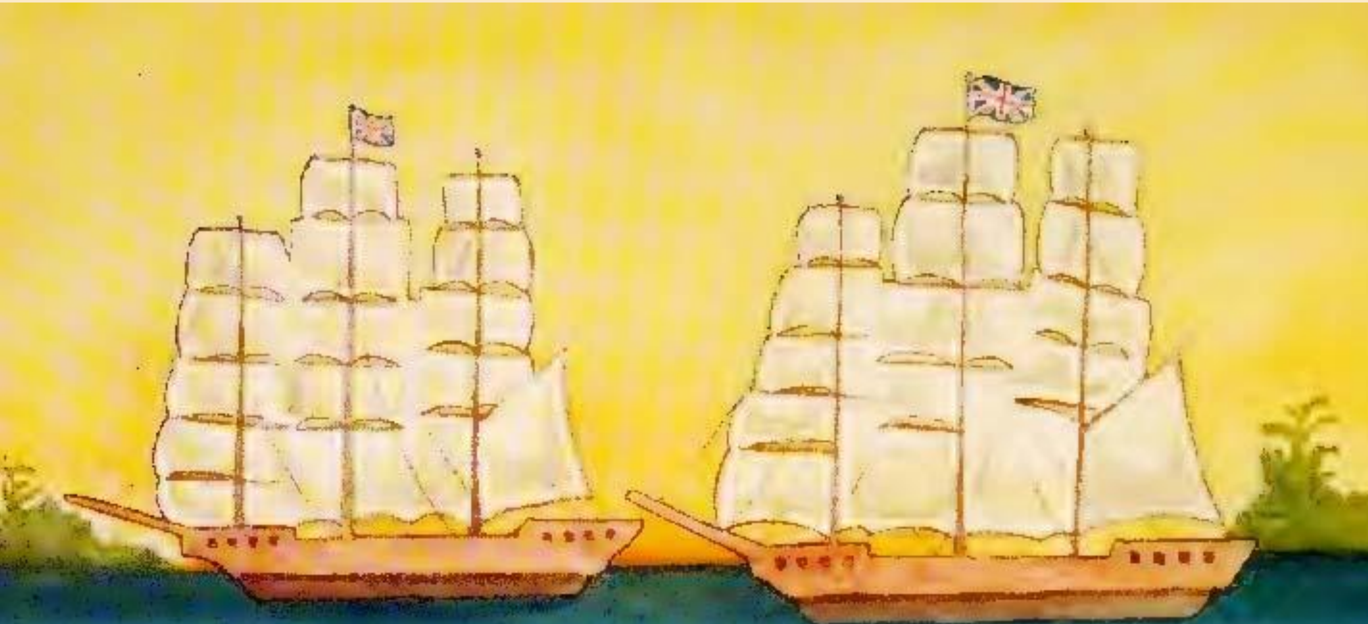
१८३० मध्ये मार्था अँन आणि तिचे कुटुंब लायबेरियाला जाणाऱ्या जहाजावर बसले. अमेरिकन कॉलोनायझेशन एजन्सीने त्यांना लायबेरियात जमीन दिली, जिथे त्यांनी घरे बांधली आणि शेती केली. लायबेरियातील सर्व मुले शाळेत जाऊ शकत होती. आयुष्यात पहिल्यांदाच मार्था अँन शाळेत गेली आणि उत्सुकतेने अभ्यास करू लागली.

घरी, तिच्या आईने तिला आणि तिच्या बहिणींना कापणी आणि शिवणकाम शिकवायला सुरुवात केली. तिने मुलींना गोधडी शिवायला शिकवली. “आई, एक दिवस मी तुझ्यासारखीच चांगली शिवणकाम करणारी होईन!” मार्था अँनने जाहीर केले.“तू होशील,” तिची आई म्हणाली. “आम्हाला तुझा अभिमान वाटेल.”

पण लवकरच वाईट काळ आला. संपूर्ण शहरात आफ्रिकन ताप पसरला. मार्था ॲनचे वडील, आई आणि बहिणी या तापाने मरण पावले. आजी आणि वेअर देखील मरण पावले. मार्था ॲन अनेक दिवस रडत राहिली कारण ती सर्वांचा मृत्यू सहन करू शकत नव्हती. मोठा भाऊ वॉलेसने मार्था ॲन आणि हॉपकिन्सला आपल्या मिठीत घेतले."तुम्हाला अमेरिकेला परत जायचे आहे का?" वॉलेसने विचारले."नाही," ती थरथरत म्हणाली. "मला इथेच राहायचे आहे. मला शाळेत जायचे आहे, मला आई आणि बाबांना माझ्यावर अभिमान वाटावा असे वाटते."

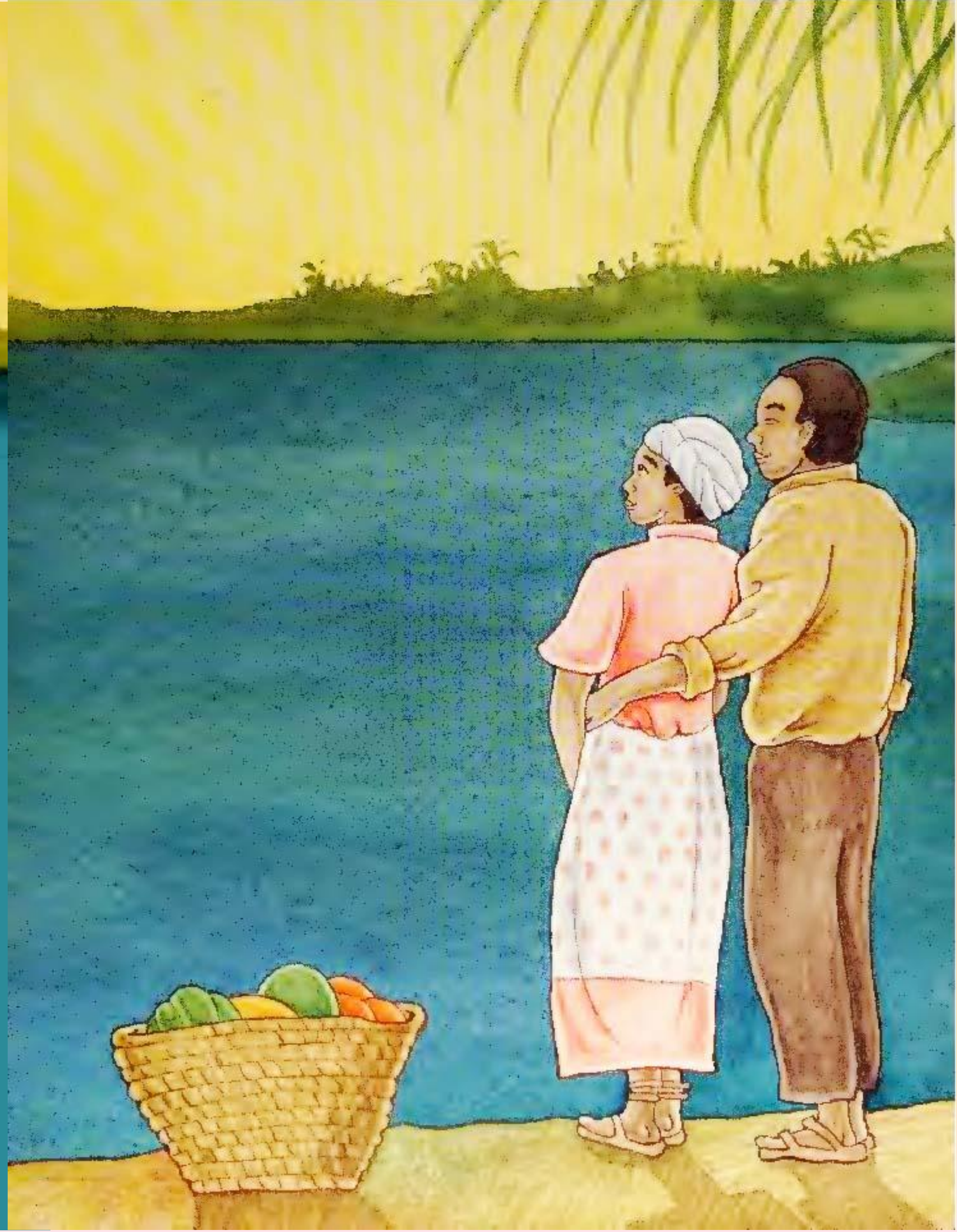

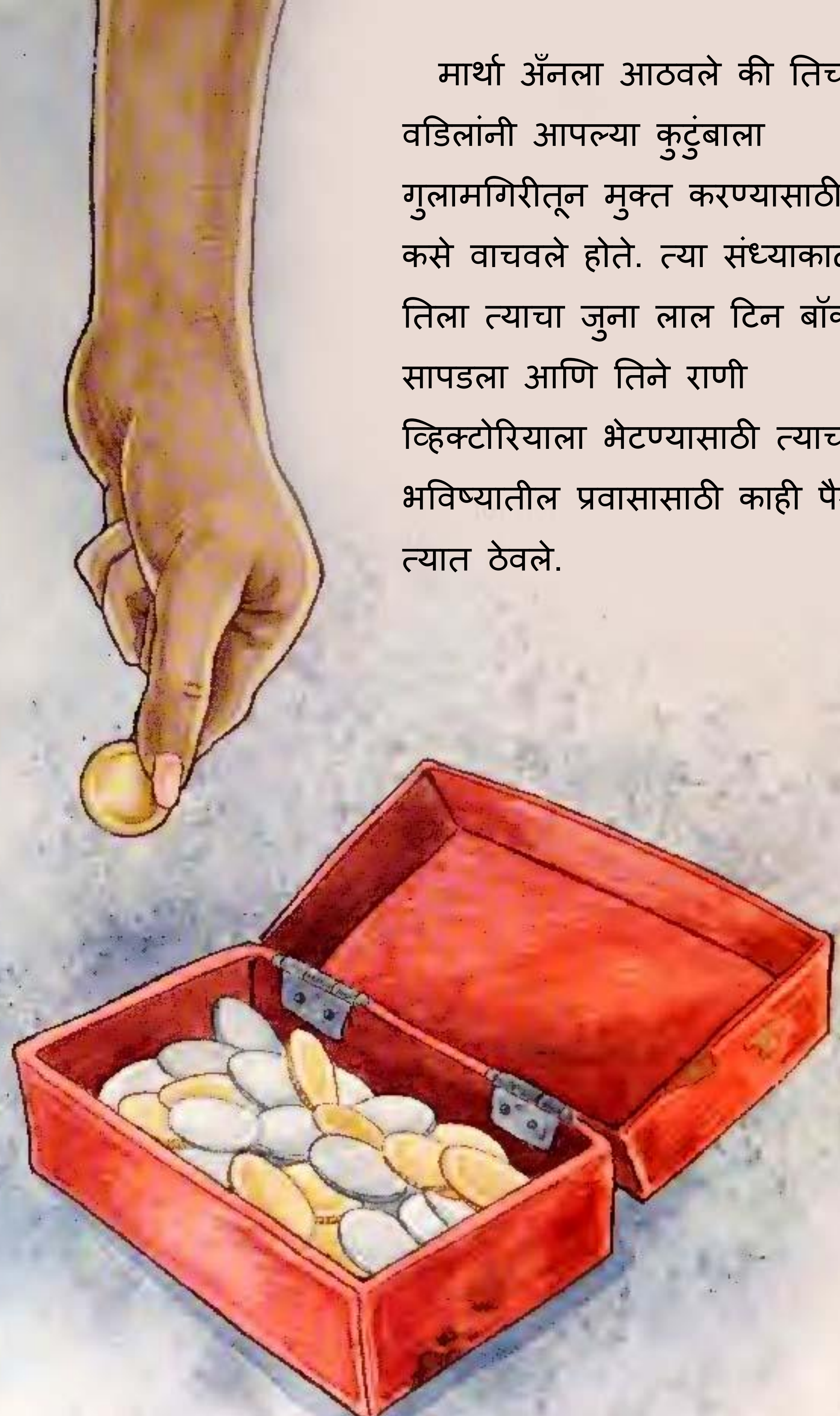
मार्था अँन मोठी झाली आणि तिने सायन हॅरिसशी लग्न केले. एके दिवशी तिने इंग्लंडची नवीन राणी व्हिक्टोरियाबद्दल लायबेरियन हेराल्ड नावाचे वृत्तपत्र वाचले. मार्था अँनला राणी खूप आकर्षक वाटत होती. मार्था अँन दर आठवड्याला सायनसोबत बाजारात फिरत असे. लायबेरियाच्या किनाऱ्यावर गस्त घालणाऱ्या आणि काळ्या आफ्रिकन लोकांना पकडणाऱ्या आणि तुरुंगात टाकणाऱ्या आणि त्यांना गुलाम म्हणून विकणाऱ्या ब्रिटिश जहाजांना रोखणाऱ्या गोष्टी ती पाहत असे. मार्था अँनला पुन्हा गुलाम व्हायचे नव्हते, ती पगाराशिवाय जास्त तास काम करत असे. तिला राणी व्हिक्टोरियाबद्दल खूप आदर होता कारण राणीने तिला आणि इतर अनेकांना गुलाम होण्यापासून वाचवण्यासाठी नौदल पाठवले होते.

“सायन, मला माहित आहे की मी आई आणि बाबांना कशाने अभिमान वाटू शकेल?," ती म्हणाली.

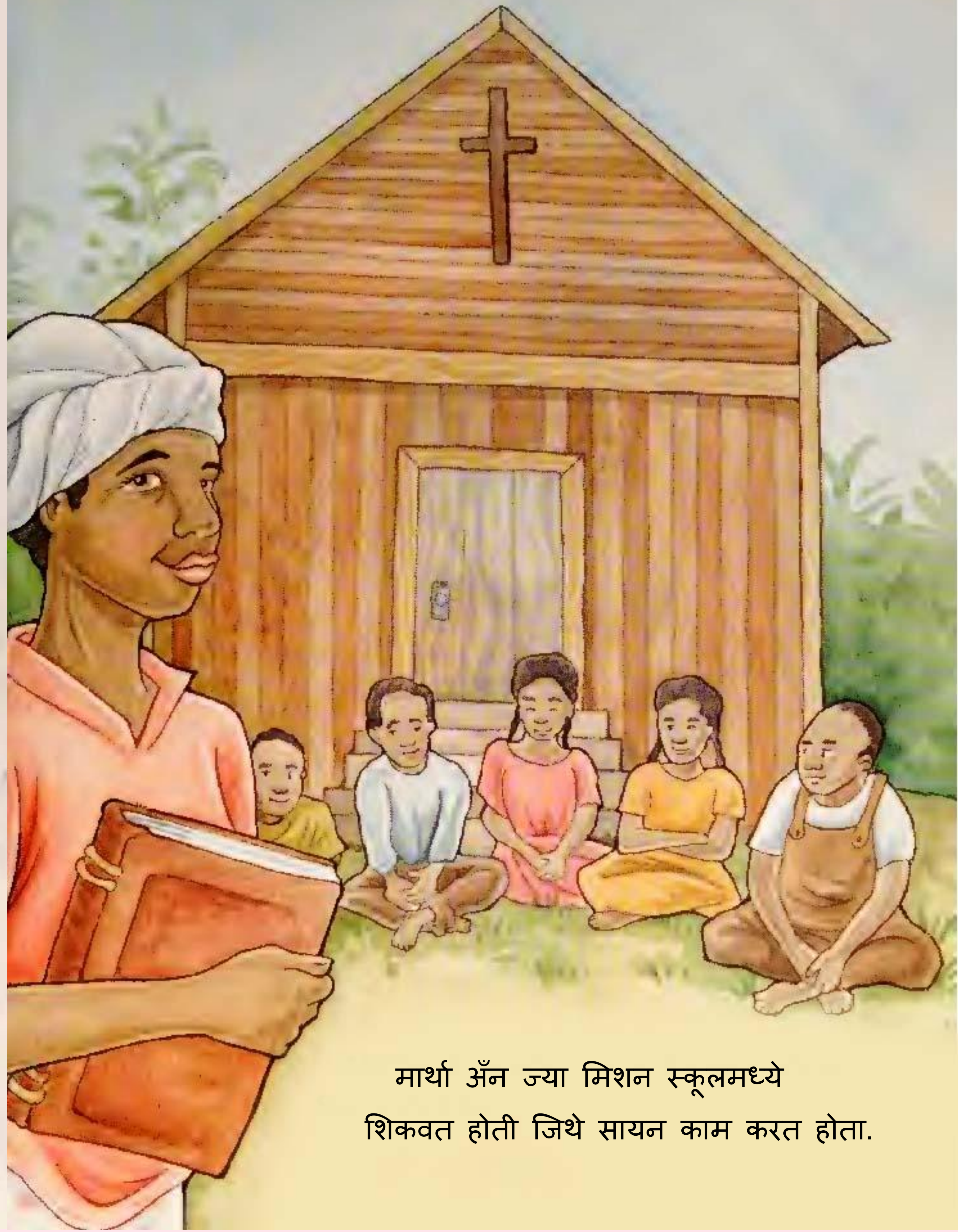
"राणी व्हिक्टोरिया ही आमची खरी मैत्रीण आहे. दयाळूपणा आणि आमचे रक्षण केल्याबद्दल मी तिचे आभार मानू इच्छिते. मी तिला वैयक्तिकरित्या भेटेन आणि तिचे आभार मानेन.

"तिला भेटून?" सायनने आश्चर्याने विचारले. "इंग्लंड येथून ३५०० मैल अंतरावर आहे. तू तिथे कसा पोहोचशील आणि राणीला कसा भेटशील?""मी काहीतरी मार्ग शोधेन," ती आत्मविश्वासाने म्हणाली.

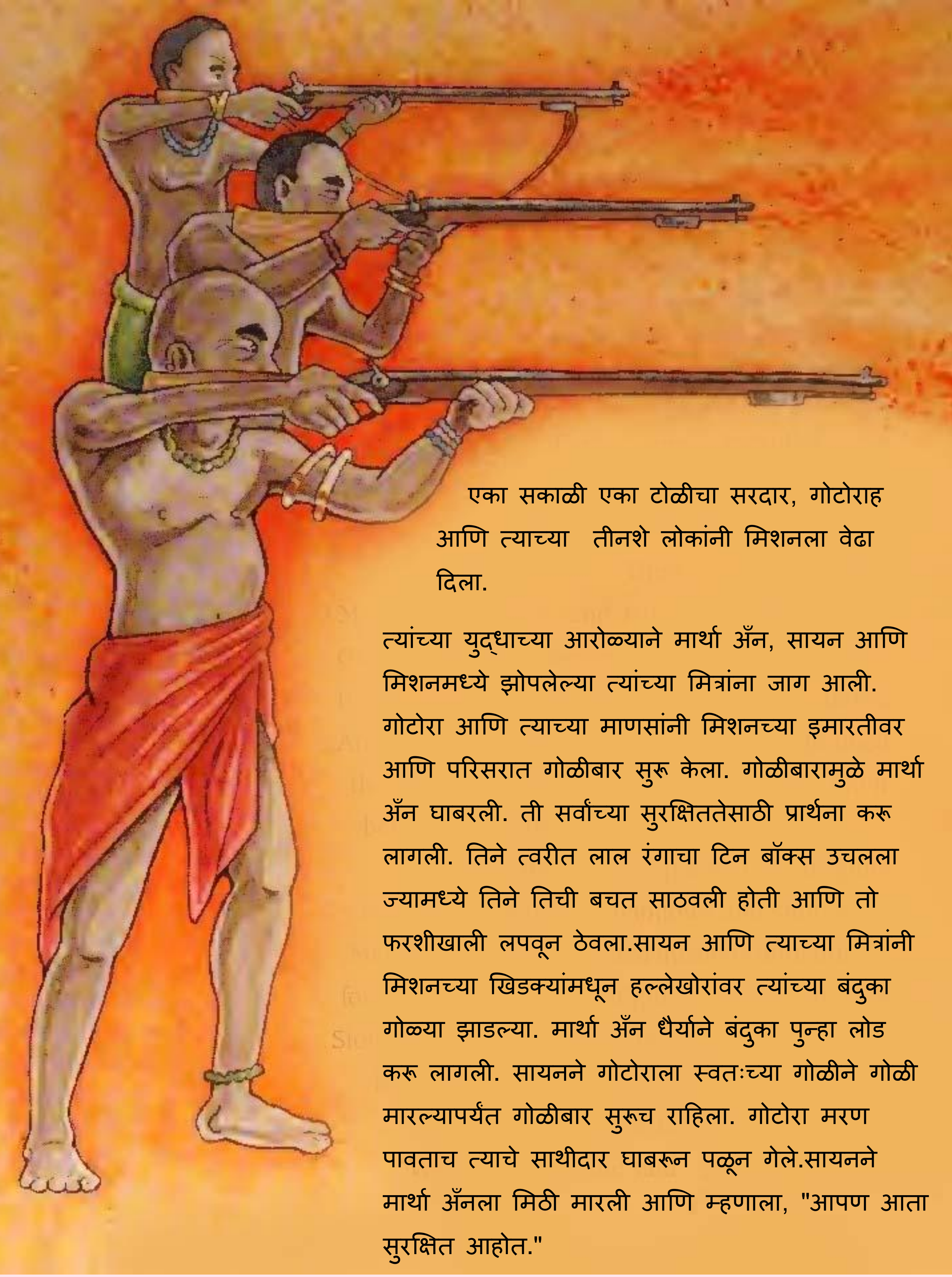

मार्था ॲनला आठवले की तिच्या वडिलांनी आपल्या कुटुंबाला गुलामगिरीतून मुक्त करण्यासाठी पैसे कसे वाचवले होते. त्या संध्याकाळी तिला त्याचा जुना लाल टिन बॉक्स सापडला आणि तिने राणी व्हिक्टोरियाला भेटण्यासाठी त्याच्या भविष्यातील प्रवासासाठी काही पैसे त्यात ठेवले.

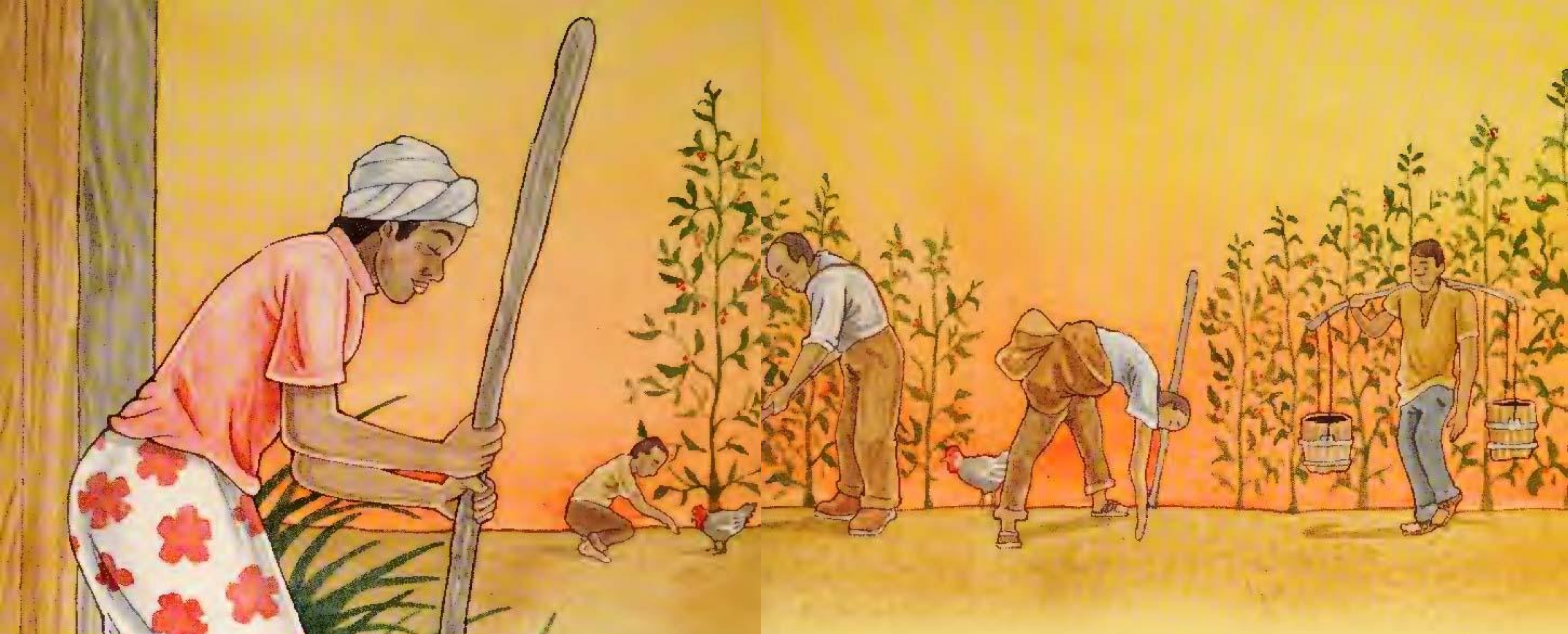
मार्था ॲन ज्या मिशन स्कूलमध्ये शिकवत होती जिथे सायन काम करत होता.

एका सकाळी एका टोळीचा सरदार, गोटोराह आणि त्याच्या तीनशे लोकांनी मिशनला वेढा दिला.

त्यांच्या युद्धाच्या आरोळ्याने मार्था अँन, सायन आणि मिशनमध्ये झोपलेल्या त्यांच्या मित्रांना जाग आली. गोटोरा आणि त्याच्या माणसांनी मिशनच्या इमारतीवर आणि परिसरात गोळीबार सुरू केला. गोळीबारामुळे मार्था अँन घाबरली. ती सर्वांच्या सुरक्षिततेसाठी प्रार्थना करू लागली. तिने त्वरीत लाल रंगाचा टिन बॉक्स उचलला ज्यामध्ये तिने तिची बचत साठवली होती आणि तो फरशीखाली लपवून ठेवला.सायन आणि त्याच्या मित्रांनी मिशनच्या खिडक्यांमधून हल्लेखोरांवर त्यांच्या बंदुका गोळ्या झाडल्या. मार्था अँन धैर्याने बंदुका पुन्हा लोड करू लागली. सायनने गोटोराला स्वतःच्या गोळीने गोळी मारल्यापर्यंत गोळीबार सुरूच राहिला. गोटोरा मरण पावताच त्याचे साथीदार घाबरून पळून गेले.सायनने मार्था अँनला मिठी मारली आणि म्हणाला, "आपण आता सुरक्षित आहोत."

मार्था अँन आणि सायन यांनी मिशन सोडले आणि त्यांच्या शेतात राहू लागले. तो बाजारात त्याच्या भाज्या विकायचा. मार्था अँन उरलेली नाणी लाल रंगाच्या टिनच्या पेटीत ठेवत राहिली.

सायनचा अचानक मृत्यू झाला तेव्हा मार्था अँन खूप रडली.

ती बरीच वर्षे एकटी राहिली. त्यानंतर तिची भेट हेन्री रिक्सशी झाली, जो विधुर होता. त्याला तीन मुलेही होती. तिने हेन्रीशी लग्न केले. हेन्रीचे शेत क्ले-अँशलँड शहरात होते जिथे तो कॉफी, आले आणि कापूस पिकवत असे.

मार्था अँन हेन्रीच्या कापसापासून कापड विणत असे. स्वतःचे आणि कुटुंबाचे उत्पन्न वाढवण्यासाठी ती कपडे शिवत असे. शिवणकाम आणि भरतकामात ती तिच्या आईइतकीच कुशल झाली. मार्था अँन बचत केलेले पैसे तिच्या लाल टिनच्या पेटीत ठेवत राहिली.

"मार्था ॲन, जेव्हा तू राणी व्हिक्टोरियाला भेटशील," हेन्री तिची चेष्टा करत म्हणाला. " तेव्हा तिला देण्यासाठी तुझ्याकडे काही भेटवस्तू पण नाही ?"

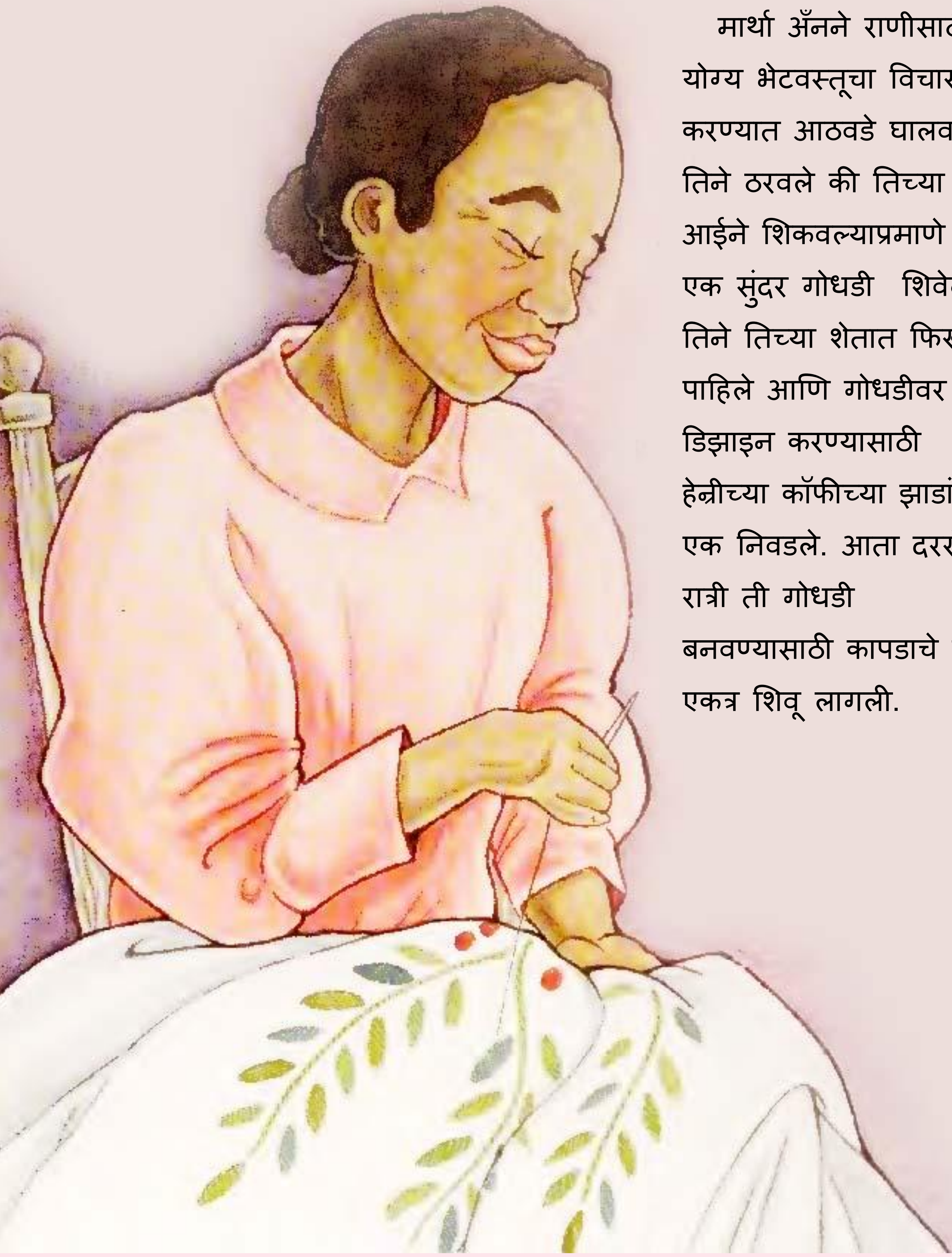
हेन्रीच्या विनोदाने मार्था ॲनला वाईट वाटले. हेन्री मार्था ॲनवर प्रेम करत होता, पण मार्था ॲन कधी राणी व्हिक्टोरियाला भेटेल याची तो कल्पनाही करू शकत नव्हता.

"हेन्री, मला राणी व्हिक्टोरियाचा तिच्या दयाळूपणाबद्दल आदर वाटतो.

तू बघशील," मार्था ॲन ठामपणे म्हणाली,

"मी एके दिवशी तिचे आभार मानण्यासाठी तिला भेटेन आणि माझ्याकडे तिला देण्यासाठी एक भेट असेल."

मार्था अँनने राणीसाठी योग्य भेटवस्तूचा विचार करण्यात आठवडे घालवले. तिने ठरवले की तिच्या आईने शिकवल्याप्रमाणे ती एक सुंदर गोधडी शिवेल. तिने तिच्या शेतात फिरून पाहिले आणि गोधडीवर एक डिझाइन करण्यासाठी हेन्रीच्या कॉफीच्या झाडांपैकी एक निवडले. आता दररोज रात्री ती गोधडी बनवण्यासाठी कापडाचे तुकडे एकत्र शिवू लागली.

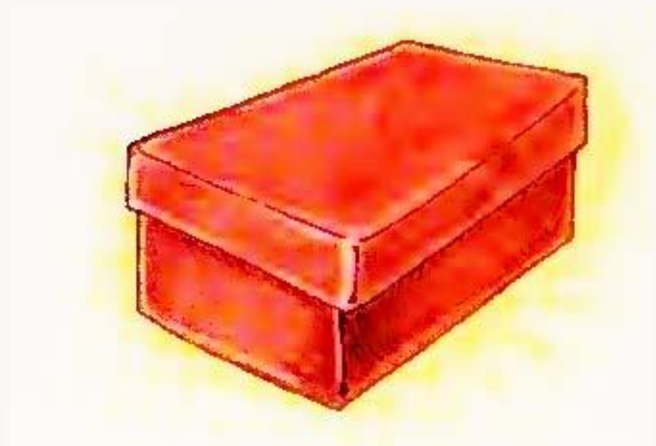
शहरातील सर्वांना मार्था अँनचे राणी व्हिक्टोरियाला भेटण्याचे स्वप्न आणि ती विणत असलेल्या गोधडी याबद्दल माहिती होती. मुले, उड्या मारत, तिला गाणे म्हणत चिडवत होती:

मामी मार्था गोधडीवर कॉफीच्या बिया विणत आहे

पण विणण्यासाठी किती बिया लागतील?

दोन-चार-आठ-दहा-हे-हे-हे!

बरीच वर्षे गेली. हेन्री म्हातारा झाला आणि एके दिवशी मरण पावला. मार्था ॲन स्वतः म्हातारी झाली. पण तिने आई आणि बाबांना अभिमान वाटावा असा निर्धार केला होता. मार्था ॲनने बाबांच्या जुन्या लाल टिन बॉक्समध्ये तिने वाचवलेले पैसे मोजले. "अरे देवा!" ती आनंदाने ओरडली. तिने शेवटी इंग्लंडला जाण्यासाठी पुरेसे पैसे वाचवले होते."पण मी राणीला कशी भेटू शकेन?" तिने स्वतःला विचारले.

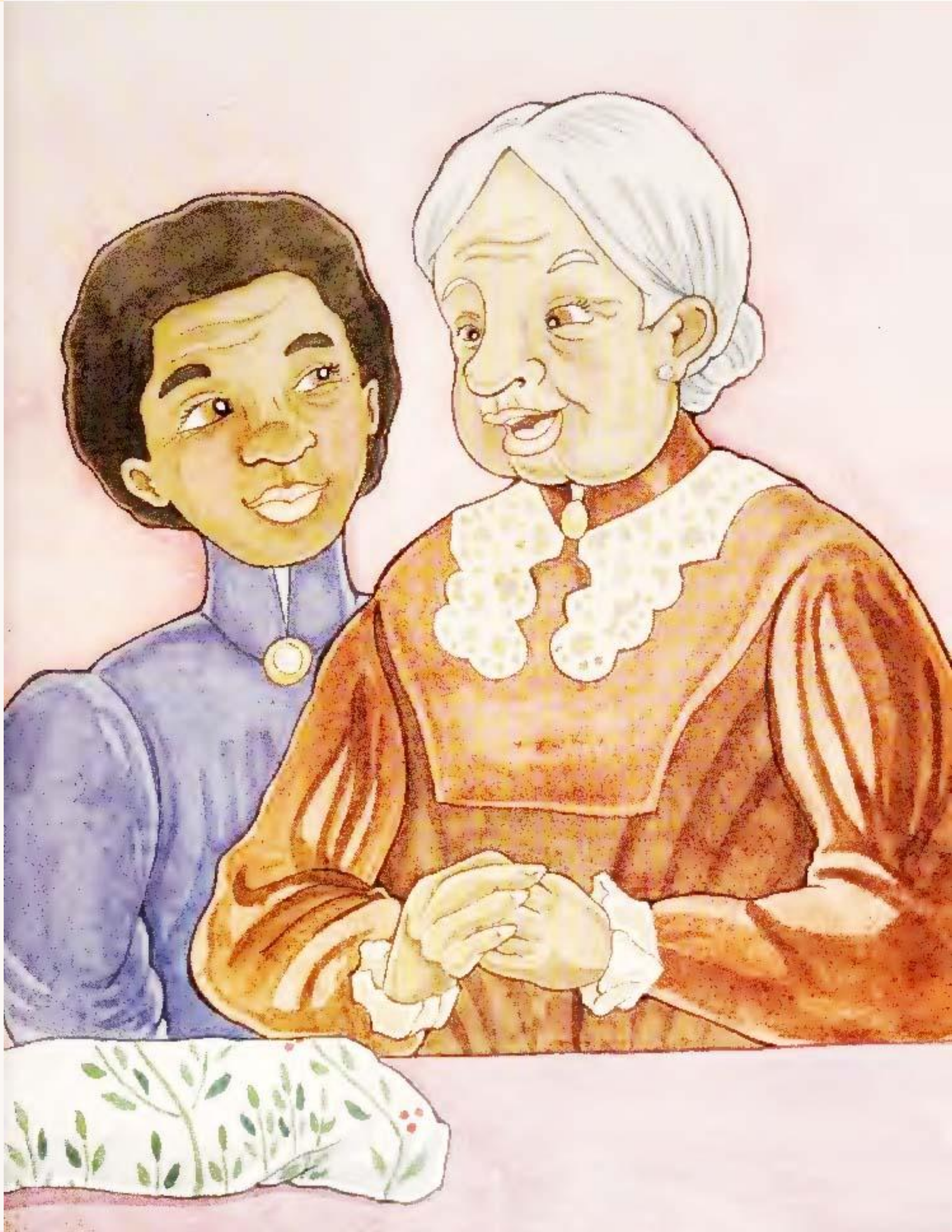

एके दिवशी एक अनपेक्षित पाहुणी मार्था अँनला भेटायला आली –

ती लायबेरियाच्या पहिल्या राष्ट्रपती जोसेफ रॉबर्ट्स यांच्या पत्नी श्रीमती जेन रॉबर्ट्स होती."मी ऐकले आहे की तुम्ही राणी व्हिक्टोरियासाठी एक अद्भुत गोधडी शिवत आहात. मी ती पाहू शकते का?" श्रीमती रॉबर्ट्सने विचारले.

मार्था अँनने गोधडी उलगडली आणि त्यांना दाखवली. त्यावर शेकडो हिरवी पाने आणि डझनभर लाल कॉफी बीन्स विणलेले होते.

"उत्कृष्ट आहे!" श्रीमती रॉबर्ट्स म्हणाल्या. "मी तुम्हाला राणी व्हिक्टोरियाला भेटण्यास मदत करेन."श्रीमती रॉबर्ट्सने लंडनमधील लायबेरियाच्या राजदूत डॉ. एडवर्ड्स ब्लाइडन यांना पत्र लिहून मार्था अँनला राणी व्हिक्टोरियाला भेटण्यास मदत करण्यास सांगितले. डॉ. ब्लाइडन यांनी लगेच प्रतिसाद दिला.

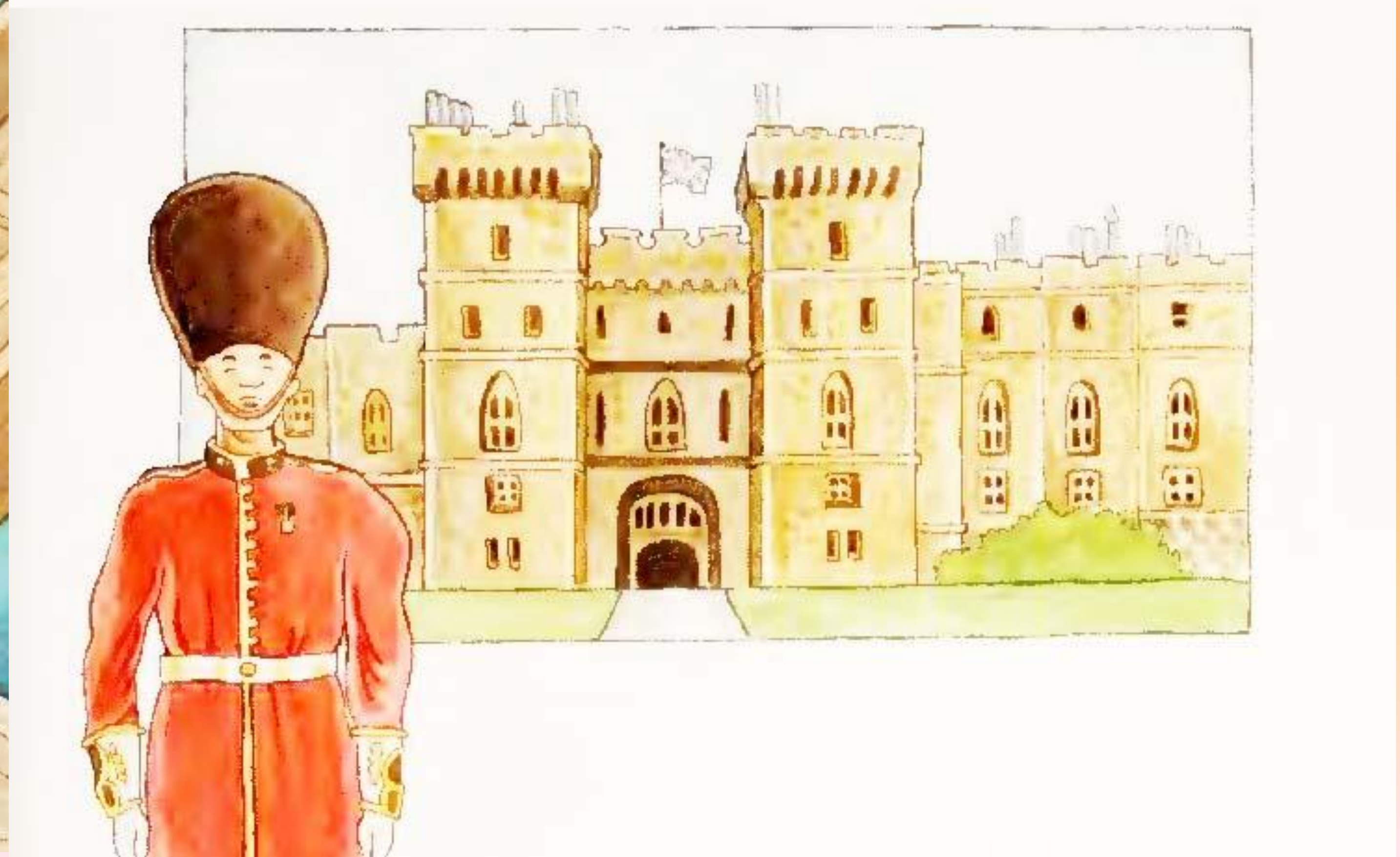
७६ वर्षीय मार्था ॲन इंग्लंडला जाणाऱ्या जहाजावर चढली तेव्हा वर्षानुवर्षे मार्था ॲनची थट्टा आणि छेड काढणारे शहरवासी आश्चर्यचकित झाले.

डॉ. ब्लाइडन यांनी राणीला पत्र लिहून मार्था ॲनला भेटण्याची संधी देण्याची विनंती केली.

लंडन टाईम्सने मार्था ॲन पन्नास वर्षांपासून राणीला भेटण्यासाठी कसे कसे पैसे वाचवत होती याबद्दल एक लेख लिहिला. लेख वाचल्यानंतर, इंग्लंडच्या लोकांनी मार्था ॲनच्या समर्थनार्थ आवाज उठवला.

लवकरच एक तार आली.

"राणी व्हिक्टोरिया आदेश देते, श्रीमती मार्था ॲन रिक्स आणि इतर पाहुण्यांना १६ जुलै १८९२ रोजी विंडसर कॅसल येथे होणाऱ्या स्वागत समारंभात सहभागी होण्यासाठी आमंत्रित केले आहे."

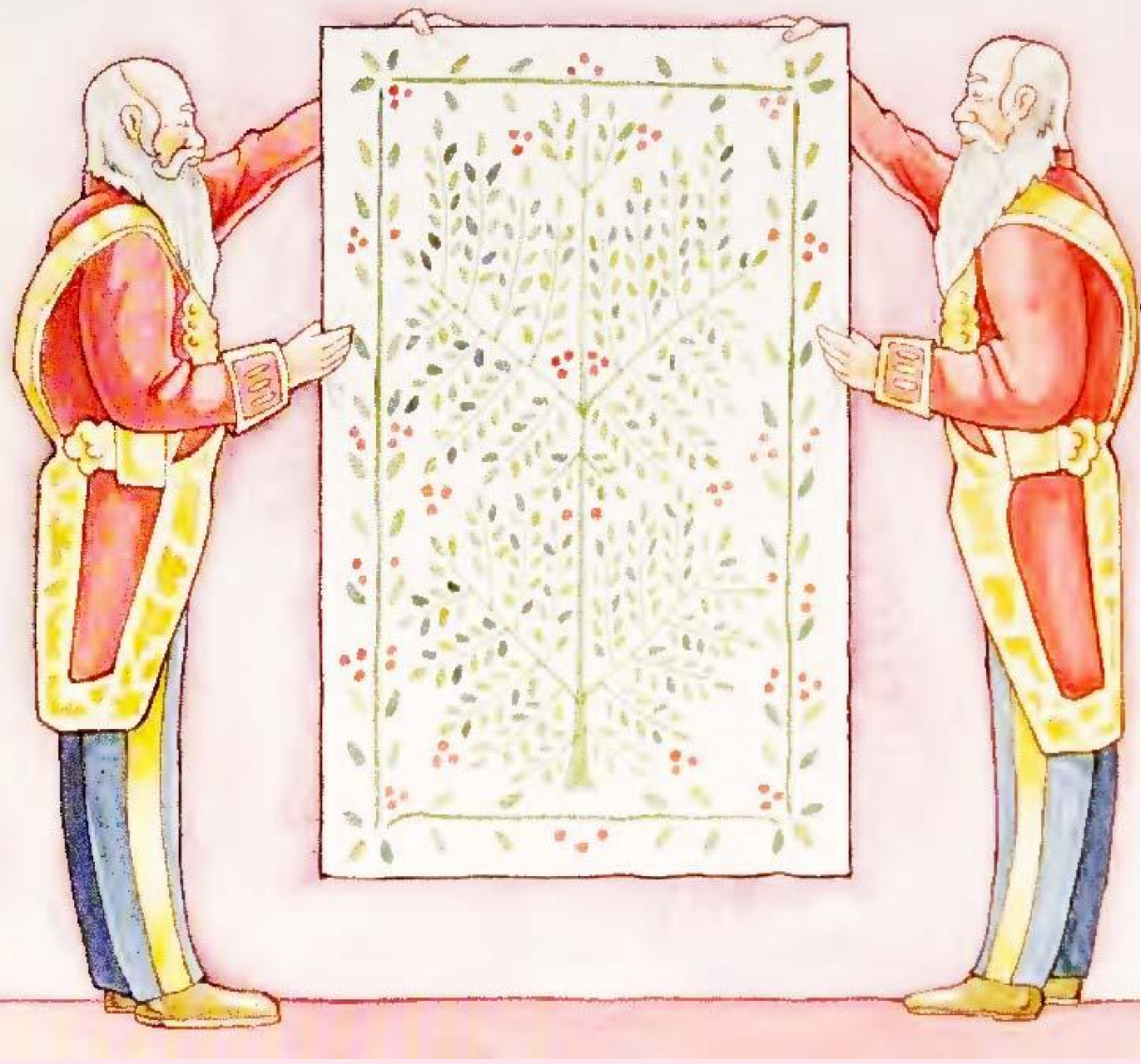
मार्था ॲन वर्षानुवर्षे ज्या दिवसाचे स्वप्न पाहत होती तो दिवस आला. ती एका मोठ्या खोलीत उत्सुकतेने वाट पाहत होती तेव्हा एक दार उघडले. ब्रिटनची राणी आणि भारताची सम्राज्ञी व्हिक्टोरिया आत आली.

प्रिन्स एडवर्डला त्याच्या कुटुंबासह तिच्या मागे येत असल्याचे पाहून मार्था ॲनला आश्चर्य वाटले. मार्था ॲनने राणीला नमन केले आणि तिच्याशी हस्तांदोलन केले.

“महाराणी, तुम्ही लायबेरियातील लोकांचे खास मित्र आहात,” मार्था म्हणाली. “माझ्याकडे कोणतीही मौल्यवान भेट नाही पण मला आशा आहे की मी आणलेली भेट तुम्हाला आवडेल.”

दोन नोकरांनी कॉफी ट्री गोधडी उघडली.

“ही खूप सुंदर आहे!” राणी व्हिक्टोरिया म्हणाली.“हे एक अद्भुत काम आहे,” प्रिन्स एडवर्ड सहमत झाले.

"अमेरिकेत गुलाम म्हणून तुमचे जीवन आणि लायबेरियात स्वतंत्र व्यक्ती म्हणून तुमचे जीवन याबद्दल मला सांगा," राणी म्हणाली. दोन्ही महिला बराच वेळ बोलत राहिल्या. मग राजघराण्याची परतण्याची वेळ आली. "तुमच्या सुंदर गोधडीबद्दल धन्यवाद,"

राणी व्हिक्टोरिया म्हणाली. "तू खूप चांगली शिवणकाम करणारी आहेस."

मार्था अँन लायबेरियात परतली तेव्हा तिथल्या लोकांनी टाळ्या वाजवून आणि झेंडे फडकावून तिचे स्वागत केले. एका बँडने स्वागतगीत वाजवले. जे लोक तिची चेष्टा करायचे ते आज तिचे स्वागत करत होते.

मार्था ॲन तिच्या भेटीने खूप खूश झाली. तिने राणीने दिलेल्या भेटवस्तू तिच्या वडिलांच्या लाल टिनच्या पेटीजवळ ठेवल्या.

"बाबा, आई, मला आशा आहे की तुम्हाला माझा अभिमान असेल," ती हळू आवाजात म्हणाली.

लेखकाची टीपमार्था

अँनचा राणी व्हिक्टोरियासाठी बनवलेला कॉफी ट्री रजाई पुढच्या वर्षी शिकागो येथे झालेल्या वर्ल्ड्स कोलंबियन प्रदर्शनात मोठ्या थाटामाटात प्रदर्शित करण्यात आला.

दररोज हजारो लोकांनी ही रजाई पाहिली आणि त्याचे कौतुक केले.मार्था अँन आणि तिची प्रिय राणी व्हिक्टोरिया यांचेही १९०१ मध्येच निधन झाले.